

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی

بخش زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه‌ی تحصیلی برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی زبان و ادبیات
فارسی

بررسی و دسته‌بندی مضامین و انواع ادبی در منظومه‌های عطار

استاد راهنما :

دکتر محمدرضا صرفی

استاد مشاور :

دکتر احمد امیری خراسانی

مؤلف :

مهسا اسفندیاری

بهمن ماه ۱۳۸۹

تقدیم به :

پدر و مادر عزیزم که تمام افق‌های زندگیم از فروغ نگاه آنان روشنی می‌گیرد.

تشکر و قدردانی:

سپاس بیکران یگانه خالقم را که مرا به رفیع‌ترین روشنایی‌ها هدایت کرد و راهم را به نور همیشه فروزان دانش روشن ساخت. پس، از در بندگی، خاضعانه ستایشش می‌کنم و در ادامه‌ی این راه، معرفت نفس خویش را از او طلب می‌نمایم.

خالصانه‌ترین سپاسم را به محضر استاد فرزانه و بزرگوار، جناب آقای دکتر صرفی تقدیم می‌دارم، به خاطر زحمات بی دریغ و دانش و بینش بی‌نظیرشان، که با سعه‌ی صدر و متانت همیشگی خویش تکیه‌گاه و راهنمای من در راه به انجام رساندن این پایان‌نامه بوده‌اند.

سپاس ویژه از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر امیری خراسانی که با فضل و دانش و دقت نظر بالای خویش همواره راهنمای من بوده‌اند.

و با سپاس از استادان ارجمند جناب آقای دکتر مدبری، جناب آقای دکتر محسنی‌نیا، جناب آقای دکتر طالبیان، جناب آقای دکتر بصیری و جناب آقای دکتر شریف‌پور که افتخار شاگردی ایشان را در طی این دو سال داشته‌ام و از روشنگری‌ها و راهنمایی‌های بی‌شایبه‌شان فیض برده‌ام.

همچنین از همه‌ی دوستان عزیزم که همواره گرمای وجودشان دلگرمیم بوده، به ویژه خانم فاطمه خدادادی و خانم سمیه برجیان صمیمانه تشکر و قدردانی می‌کنم.

چکیده :

هر نوع ادبی (literary Genre) و مضمون شعری، می‌تواند حاوی انواع و مضامین دیگری نیز باشد. شعر عطار در مثنوی‌هایش علی‌رغم اینکه جنبه‌ی تعلیمی دارد، در درون خود معانی و مضامین گوناگونی را جای داده است. آگاهی از اینکه چه انواع ادبی دیگری در این آثار به کار رفته و آیا بسامد یک نوع ادبی و مضمون شعری خاص در همه‌ی منظومه‌ها یکسان است یا خیر؟، بررسی این آثار را از منظر انواع ادبی لازم می‌نماید.

بدین منظور، نخست به مطالعه و شناخت معنایی نسبتاً روشن از «انواع» پرداخته شد. در مرحله‌ی بعد چهار منظومه‌ی عطار، یعنی: الهی‌نامه، اسرارنامه، منطق‌الطیر و مصیبت‌نامه مطالعه و در حدّ امکان، انواع ادبی و مضامین شعری موجود در آنها استخراج گردید. این انواع و مضامین در منظومه‌های عطار عبارت‌اند از: روایت، قصّه و تمثیل (شعر قصصی)، امثال و حکم، بٹ شکوی، پیغام، تحمیدیه، تعلیمی، تعلیمی - عرفانی، تغزل نمادین، تقاضا، تک‌گویی درونی، حدیث نفس، حسب حال، رؤیا، سوگند، طنز، غنایی، فریب، فلسفی، گفتگو، مدح و منقبت، مرثیه، معراج‌نامه، مفاخره، مناظره، نامه، نیایش، وصف و وعظی - اخلاقی.

برخی از این انواع و مضامین، به زیرنوع یا زیرگونه‌هایی تقسیم شده‌اند. در نهایت آمار دقیق هر یک از انواع، از نظر تعداد موارد و تعداد بیت‌ها در هر یک از آثار مورد بحث، استخراج گردیده و به مقایسه‌ی نسبی تعداد موارد و تعداد بیت‌های هر زیرنوع به نوع و نیز بررسی نسبت بیت‌های هر نوع به کل بیت‌های هر اثر پرداخته شده است. تمام یافته‌های آماری در جداولی منظم گردیده و نمودارها، نسبت‌های آماری را به نمایش گذاشته‌اند.

واژگان کلیدی: انواع ادبی، مضامین شعری، اغراض شعری، عطار نیشابوری.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل نخست : مقدمه	
۲	۱-۱- درآمد .....
۲	۲-۱- بیان مسأله .....
۲	۳-۱- اهمیت تحقیق .....
۳	۴-۱- پیشینه‌ی تحقیق .....
۳	۵-۱- اهداف پژوهش .....
۴	۶-۱- پرسش‌های تحقیق .....
۴	۷-۱- فرضیه‌های تحقیق .....
۴	۸-۱- روش تحقیق .....
۵	۹-۱- استفاده کنندگان از نتایج تحقیق .....
فصل دوم : کلیات	
۷	۱-۲- آشنایی با شاعر .....
۸	۲-۲- زبان و شعر عطار .....
۱۰	۳-۲- داستان‌پردازی عطار .....
۱۱	۴-۲- آثار عطار .....
۱۱	۱-۴-۲- اسرارنامه .....
۱۲	۲-۴-۲- الهی‌نامه .....
۱۳	۳-۴-۲- مصیبت‌نامه .....
۱۵	۴-۴-۲- منطق الطیر .....
۱۶	۵-۲- قلمرو ادب .....
۱۸	۶-۲- انواع ادبی .....

۱۹	۷-۲- سابقه و منشأ انواع ادبی
۲۰	۸-۲- اهمیت انواع
۲۱	۹-۲- تحوّل انواع
۲۳	۱۰-۲- تداخل انواع
۲۴	۱۱-۲- رابطه‌ی انواع ادبی و سبک شناسی
۲۵	۱۲-۲- نقد نوعی
۲۶	۱۳-۲- تقسیم‌بندی انواع
۲۸	۱-۱۳-۲- ادبیات حماسی (Epic)
۲۹	۲-۱۳-۲- ادبیات غنایی (lyric)
۳۰	۳-۱۳-۲- ادبیات نمایشی (Dramatic)
۳۲	۴-۱۳-۲- انواع جدید
۳۴	۱۴-۲- انواع ادبی در ایران
۳۴	۱-۱۴-۲- در آمد
۳۵	۲-۱۴-۲- تقسیم انواع ادبی در ایران
۳۵	۱-۲-۱۴-۲- انواع شعر فارسی از نظر قالب
۴۰	۲-۲-۱۴-۲- انواع ادبی در ایران از نظر محتوا و مضمون

فصل سوم: انواع ادبی و مضامین شعری در منظومه‌های عطار

۴۴	۱-۳- در آمد
۴۵	۲-۳- روایت
۴۵	۳-۳- قصّه و تمثیل (شعر قصصی)
۴۷	۴-۳- امثال و حکم
۴۷	۱-۴-۳- تعریف
۴۸	۲-۴-۳- نمونه‌ها
۴۹	۵-۳- بٹ شکوی
۴۹	۱-۵-۳- تعریف
۴۹	۲-۵-۳- توصیف آماری

- ۵۰ ..... ۳-۵-۳- انواع همراه
- ۵۱ ..... ۳-۵-۴- نمونه‌ها
- ۵۲ ..... ۳-۶-۶- پیغام
- ۵۲ ..... ۳-۶-۱- تعریف
- ۵۳ ..... ۳-۶-۲- توصیف آماری
- ۵۳ ..... ۳-۶-۳- انواع همراه
- ۵۴ ..... ۳-۶-۴- نمونه‌ها
- ۵۵ ..... ۳-۷-۷- تحدیدیه
- ۵۵ ..... ۳-۷-۱- تعریف
- ۵۵ ..... ۳-۷-۲- توصیف آماری
- ۵۶ ..... ۳-۷-۳- انواع همراه
- ۵ ..... ۳-۷-۴- نمونه‌ها
- ۵۷ ..... ۳-۸- تعلیمی
- ۵۸ ..... ۳-۹-۹- عرفانی - تعلیمی
- ۵۸ ..... ۳-۹-۱- تعریف
- ۵۹ ..... ۲-۹-۲- توصیف آماری
- ۶۰ ..... ۳-۹-۳- انواع همراه
- ۶۰ ..... ۳-۹-۴- نمونه‌ها
- ۶۲ ..... ۳-۱۰- تغزل نمادین
- ۶۳ ..... ۳-۱۱- تقاضا
- ۶۳ ..... ۳-۱۱-۱- تعریف
- ۶۴ ..... ۳-۱۱-۲- توصیف آماری
- ۶۵ ..... ۳-۱۱-۳- انواع همراه
- ۶۵ ..... ۳-۱۱-۴- نمونه‌ها
- ۶۶ ..... ۳-۱۲- تک گویی درونی
- ۶۶ ..... ۳-۱۲-۱- تعریف

- ۶۶ ..... ۳-۱۲-۲- توصیف آماری
- ۶۷ ..... ۳-۱۲-۳- انواع همراه
- ۶۸ ..... ۳-۱۲-۴- نمونه‌ها
- ۶۹ ..... ۳-۱۳- حدیث نفس
- ۶۹ ..... ۳-۱۳-۱- تعریف
- ۶۹ ..... ۳-۱۳-۲- توصیف آماری
- ۷۰ ..... ۳-۱۳-۳- انواع همراه
- ۷۰ ..... ۳-۱۳-۴- نمونه‌ها
- ۷۱ ..... ۳-۱۴- حسب حال
- ۷۱ ..... ۳-۱۴-۱- تعریف
- ۷۲ ..... ۳-۱۴-۲- توصیف آماری
- ۷۳ ..... ۳-۱۴-۳- انواع همراه
- ۷۳ ..... ۳-۱۴-۴- نمونه‌ها
- ۷۴ ..... ۳-۱۵- رؤیا
- ۷۵ ..... ۳-۱۵-۱- تعریف
- ۷۵ ..... ۳-۱۵-۲- توصیف آماری
- ۶۷ ..... ۳-۱۵-۳- انواع همراه
- ۷۷ ..... ۳-۱۵-۴- نمونه‌ها
- ۷۸ ..... ۳-۱۶- سوگند
- ۷۸ ..... ۳-۱۶-۱- تعریف
- ۷۸ ..... ۳-۱۶-۲- توصیف آماری
- ۷۹ ..... ۳-۱۶-۳- انواع همراه
- ۷۹ ..... ۳-۱۶-۴- نمونه‌ها
- ۸۰ ..... ۳-۱۷- طنز
- ۸۰ ..... ۳-۱۷-۱- تعریف
- ۸۲ ..... ۳-۲۷-۲- توصیف آماری

- ۸۳ ..... ۳-۱۷-۳- انواع همراه
- ۸۳ ..... ۳-۱۷-۴- نمونه‌ها
- ۸۴ ..... ۳-۱۸- غنایی
- ۸۵ ..... ۳-۱۹- فریب
- ۸۵ ..... ۳-۱۹-۱- تعریف
- ۸۵ ..... ۳-۱۹-۲- توصیف آماری
- ۸۵ ..... ۳-۱۹-۳- انواع همراه
- ۸۶ ..... ۳-۱۹-۴- نمونه
- ۸۶ ..... ۳-۲۰- فلسفی
- ۸۶ ..... ۳-۲۰-۱- تعریف
- ۸۷ ..... ۳-۲۰-۲- توصیف آماری
- ۸۸ ..... ۳-۲۰-۳- انواع همراه
- ۸۸ ..... ۳-۲۰-۴- نمونه‌ها
- ۸۹ ..... ۳-۲۱- گفتگو
- ۸۹ ..... ۳-۲۱-۱- تعریف
- ۹۰ ..... ۳-۲۱-۲- توصیف آماری
- ۹۲ ..... ۳-۲۱-۳- انواع همراه
- ۹۲ ..... ۳-۲۱-۴- نمونه‌ها
- ۹۶ ..... ۳-۲۲- مدح و منقبت (شعر ستایشی)
- ۹۶ ..... ۳-۲۲-۱- تعریف
- ۹۷ ..... ۳-۲۲-۲- توصیف آماری
- ۹۸ ..... ۳-۲۳-۳- انواع همراه
- ۹۸ ..... ۴-۲۳-۴- نمونه‌ها
- ۱۰۰ ..... ۳-۲۳- مرثیه (رثا)
- ۱۰۰ ..... ۳-۲۳-۱- تعریف
- ۱۰۱ ..... ۳-۲۳-۲- توصیف آماری

- ۱۰۱ ..... ۳-۲۳-۳- انواع همراه
- ۱۰۱ ..... ۳-۲۳-۴- نمونه
- ۱۰۲ ..... ۳-۲۴-۲۴- معراج نامه
- ۱۰۲ ..... ۳-۲۴-۱- تعریف
- ۱۰۲ ..... ۳-۲۴-۲- توصیف آماری
- ۱۰۳ ..... ۳-۲۴-۳- انواع همراه
- ۱۰۳ ..... ۳-۲۴-۴- نمونه‌ها
- ۱۰۴ ..... ۳-۲۵-۲۵- مفاخره
- ۱۰۴ ..... ۳-۲۵-۱- تعریف
- ۱۰۵ ..... ۳-۲۵-۲- توصیف آماری
- ۱۰۶ ..... ۳-۲۵-۳- انواع همراه
- ۱۰۶ ..... ۳-۲۵-۴- نمونه‌ها
- ۱۰۸ ..... ۳-۲۶-۲۶- مناظره
- ۱۰۸ ..... ۳-۲۶-۱- تعریف
- ۱۰۸ ..... ۳-۲۶-۲- توصیف آماری
- ۱۰۹ ..... ۳-۲۶-۳- انواع همراه
- ۱۰۹ ..... ۳-۲۶-۴- نمونه‌ها
- ۱۱۰ ..... ۳-۲۷-۲۷- نامه
- ۱۱۰ ..... ۳-۲۷-۱- تعریف
- ۱۱۱ ..... ۳-۲۷-۲- انواع همراه
- ۱۱۱ ..... ۳-۲۷-۳- نمونه
- ۱۱۲ ..... ۳-۲۸-۲۸- نیایش
- ۱۱۲ ..... ۳-۲۸-۱- تعریف
- ۱۱۲ ..... ۳-۲۸-۲- توصیف آماری
- ۱۱۳ ..... ۳-۲۸-۳- انواع همراه
- ۱۱۳ ..... ۳-۲۸-۴- نمونه‌ها

۱۱۵	..... ۲۹-۳- وصف
۱۱۵	..... ۱-۲۹-۳- تعریف
۱۱۷	..... ۲-۲۹-۳- توصیف آماری
۱۱۸	..... ۳-۲۹-۳- انواع همراه
۱۱۸	..... ۴-۲۹-۳- نمونه‌ها
۱۲۰	..... ۳۰-۳- وعظی - اخلاقی
۱۲۰	..... ۱-۳۰-۳- تعریف
۱۲۰	..... ۲-۳۰-۳- توصیف آماری
۱۲۱	..... ۳-۳۰-۳- انواع همراه
۱۲۱	..... ۴-۳-۳- نمونه‌ها

فصل چهارم : جدول‌ها، نمودارها و نشانی انواع

۱۲۴	..... ۱-۴- جدول‌ها
۱۳۶	..... ۲-۴- نمودارها
۱۴۰	..... ۳-۴- نشانی انواع و مضامین

فصل پنجم : نتیجه گیری

۱۵۳	..... نتیجه
.....	..... منابع

پیشگفتار

برای به انجام رساندن این تحقیق، نخست کتاب‌هایی که درباره‌ی عطار و شعر او بود و پس از آن کتاب‌هایی که به انواع ادبی و اغراض شعری پرداخته بودند، مطالعه و یادداشت برداری گردید؛ سپس به مطالعه‌ی دقیق منظومه‌های عطار و یادداشت برداری انواع ادبی و مضامین درون آنها پرداخته شد. در این بررسی از کتاب اسرارنامه با مقدمه و تصحیح دکتر سید صادق گوهرین شامل ۳۳۰۵ بیت، الهی‌نامه تصحیح هلموت ریتز با ۶۶۳۸ بیت، مصیبت‌نامه به تصحیح و مقدمه‌ی دکتر نورانی وصال با ۷۶۳۴ بیت و منطق الطیر به تصحیح و مقدمه‌ی دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی با ۴۷۲۴ بیت، استفاده شده است.

در فصل سوم این پایان‌نامه که ارائه‌ی انواع ادبی و مضامین شعری در منظومه‌های عطار است، نخست درباره‌ی نوع و مضمون مورد نظر توضیحی مختصر داده شده و سپس آمار دقیق آن نوع در هر کدام از آثار به همراه نمودار مربوط به آن آورده شد و در مرحله‌ی بعد، به انواع همراه پرداخته شده است. منظور از «انواع همراه»، نوع‌هایی هستند که بیت‌های نوع مورد نظر، در نوع‌های دیگر - که با عنوان انواع همراه یاد شده - نیز مشترک است؛ و منظور از «در میان انواع» آن است که بیت‌های مورد نظر، جزئی از بیت‌های بیشتری است که آن نوع دیگر را تشکیل می‌دهد. در فصل چهارم، جدول‌ها جزئیات دقیق آماری را در بردارند و نمودارها، مقایسه‌ی انواع متفاوت را در هر اثر نمایش داده‌اند و در آخر، نشانی انواع و مضامین مختلف در منظومه‌ها به تفکیک آثار و به ترتیب شماره‌ی صفحه و شماره‌ی بیت آورده شده است.

فصل نخست

مقدمه

۱-۱- درآمد

شیخ فریدالدین عطار نیشابوری شاعر مشهور و توانمند ادبیات فارسی، رسامی معجزه‌گر و نافه‌گشای اسرار خلقت است که با گنجینه‌های گرانبهای از حکمت و عرفان، ذوق و هنر و فلسفه عمیق دینی در مثنوی‌های خود، هر بار کلام و بیان بکری از عالم لاهوت به ارمغان آورده و با پویایی عرفان خود، سودای سیر و سلوک را در دل رهروان برانگیخته است و با زبان سلیس و بی‌تکلف، معانی و مضامین پیچیده‌ی عرفانی را در مثنوی‌های خود به روشنی بیان کرده است.

بدیهی است که رسالت مهم لفظ یا صوت ادای ذهنیات انسانی و انتقال آن به ساده‌ترین صورت‌هاست. پس برای آشنایی با وسعت فکر و عمق اندیشه‌های یک شاعر یا نویسنده باید از سطح الفاظ فراتر رفت و به بررسی معانی و مضامین شعر او پرداخت.

۱-۲- بیان مسأله

طبیعی است که نمی‌توان از انواع مضامین رایج در شعر به صورتی جامع و مانع سخن راند و به علاوه فهم معانی گذشته از شناخت کافی از واژه و تحولات زمانی، گاه نیازمند به معلومات دیگری است و بدین گونه فهم هر گونه‌ی شعری، مستلزم وقوف به معانی متناسب آن است.

بحث انواع ادبی در آثار بزرگ شاعران و نویسندگان فارسی دارای آمیختگی‌های متعدد است. به این معنا که در یک اثر با تنوع گونه‌ها و انواع و درهم آمیختگی آنها مواجهیم. طبقه‌بندی این نوع آثار مایه‌های درک دقیق‌تر و کامل‌تر آثار را فراهم می‌کند. این نوشته کوشیده است منظومه‌های عطار را از نگاه انواع ادبی و مضامین شعری موجود در آنها، بررسی و طبقه‌بندی کند.

۱-۳- اهمیت تحقیق

۱- در بررسی انواع ادبی زبان فارسی، دسته‌بندی گونه‌های ادبی که در جای جای متون ادبی پراکنده‌اند، از نخستین گام‌های پژوهش به شمار می‌رود که این تحقیق می‌تواند از این دیدگاه حائز اهمیت باشد.

۲- با قرار دادن متن در چارچوب ژانری (نوعی) خاص، افق معنایی آن را تا حدودی و به گونه‌ای نسبی تعیین می‌کنیم (احمدی، ۱۳۸۰: ۵۹۶)؛ این امر در مورد نوع‌هایی که در درون یک نوع بزرگ‌تر آمده باشند نیز صادق است. شناخت این انواع درونی نیز می‌تواند افق معنایی متن را روشن‌تر نماید.

۳- بررسی انواع ادبی و مضامین شعری در منظومه‌های عطار می‌تواند نشان دهد که آیا هر نوع ادبی و مضمون شعری در درون منظومه‌ها، همیشه کارکردی مشابه دارد؟ و آیا نسبت به کار بردن آن نوع، در همه‌ی منظومه‌ها تقریباً یکسان است یا خیر؟

۴- پراکندگی موضوعات و تنوع مطالب در لابه‌لای کتاب‌های مختلف سبب می‌شود که احاطه یافتن هم بر نوع مطالب و هم هنر شاعر تا حدودی با دشواری مواجه شود. از سوی دیگر، جلوه‌های گوناگون هنر عطار، غالباً از نگاه خوانندگان پنهان می‌ماند و اندیشه‌های عارفانه‌ی او یگانه هنر و اصلی‌ترین قلمرو تفکر او به حساب می‌آید. با انجام چنین پژوهش‌هایی راه برای درک گوشه‌هایی از هنر عطار باز خواهد شد.

۴-۱- پیشینه‌ی تحقیق

در حوزه‌ی انواع ادبی و مباحث و مبانی مربوط به انواع، کتاب‌های معدودی وجود دارند از جمله: کتاب انواع ادبی دکتر شمیسا، انواع ادبی و آثار آن در زبان فارسی از دکتر رزمجو، شعر و ادب فارسی دکتر مؤتمن، انواع شعر فارسی و انواع نثر فارسی از دکتر رستگار فسایی و ترجمه‌ی فن شعر ارسطو از دکتر زرین کوب. از معدود مقالات موجود در انواع ادبی نیز می‌توان به مقاله‌ی انواع ادبی دکتر شفیع کدکنی و مقاله‌ی اخیر دکتر زرقانی درباره‌ی طبقه‌بندی انواع ادبی در شعر فارسی اشاره کرد. این آثار هر چند با ارزش اما در مقابل گستردگی و تنوع مضامین و انواع ادبی در شعر و ادب فارسی بسیار اندک و ناچیز می‌باشند و این کم بودن منابع و مآخذ، پژوهشگران در حیطه‌ی انواع ادبی را با سردرگمی و سختی‌های بسیاری مواجه می‌سازد.

در مورد انواع ادبی و مضامین شعری در آثار عطار نیز تاکنون پژوهش مستقلی چه در ایران و چه در خارج از کشور صورت نگرفته است.

۵-۱- اهداف پژوهش

هدف کلی از این تحقیق شناخت و دسته‌بندی انواع ادبی و مضامین شعری موجود در منظومه‌های عطار، یعنی، مصیبت‌نامه، الهی‌نامه، منطق الطیر و اسرارنامه می‌باشد و اهداف جزئی متعددی را نیز می‌توان در این پژوهش در نظر گرفت. از جمله: معرفی هر یک از انواع ادبی و مضامین شعری، ارائه‌ی شواهد مناسب برای هر یک از انواع و مضامین، نشان دادن چگونگی توزیع و تقسیم انواع ادبی و

مضامین شعری در آثار عطار و سرانجام فراهم نمودن زمینه‌ی مقایسه و تطبیق آثار عطار با آثار دیگر شاعران بزرگ فارسی.

۱-۶- پرسش‌های تحقیق

این پایان‌نامه کوشیده است به این پرسش‌ها پاسخ دهد:

- ۱- در منظومه‌های عطار، چه مضامین و انواعی آمده است؟
- ۲- هر کدام از انواع آمده به چه زیر نوع‌هایی تقسیم می‌شوند؟
- ۳- آیا هر یک از منظومه‌های عطار دارای یک مضمون یا نوع ادبی غالب و انواع ادبی فرعی می‌باشند؟

۴- نسبت و نحوه‌ی توزیع نوع اصلی و انواع فرعی در آثار عطار چگونه است؟

۱-۷- فرضیه‌های تحقیق

۱- طبق سنت شعر فارسی در هر اثر ادبی که به عنوان شاهکار مطرح شده است، با گونه‌های متعدد و متنوع مواجهیم. به بیان دیگر آثار عطار جامع انواع ادبی شناخت شده و مضامین متعدد و گوناگون است.

۲- اگر از چشم انداز انواع ادبی غربی نگاه کنیم، گونه‌های مختلف ادب غنایی و تعلیمی با زیرنوع‌های متنوع خود در آثار عطار آمده‌اند.

۳- منظومه‌های عطار از لحاظ نوع غالب اصلی در شمار دو گروه غنایی و تعلیمی جای می‌گیرند.

۴- در آثار عطار به علت داشتن جنبه‌ی تعلیمی و تأکید شاعر به مضامین عرفانی، از بیشتر گونه‌های تعلیمی - عرفانی، و عطفی - اخلاقی و انواع شعر غنایی استفاده شده است. البته می‌توان از چشم‌اندازی دیگر اشعار عطار را به سه گروه غنایی، تعلیمی و عرفانی نیز تقسیم کرد.

۱-۸- روش تحقیق

اطلاعات لازم برای این تحقیق به روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است. در این بررسی پس از مطالعه‌ی آثار معتبر و قابل استنادی که درباره‌ی انواع ادبی و مضامین شعری نوشته شده‌اند، همچنین مطالعه‌ی آثار مربوط به عطار، اقدام به فیش برداری گردید. بعد از طبقه‌بندی فیش‌ها، فصول مربوط به آنها مشخص گردید. پس از آن با توجه به مطالب موجود و اطلاعات به دست آمده در مورد انواع ادبی و شعر عطار به مطالعه‌ی منظومه‌ها و مشخص کردن مضامین و انواع ادبی در این آثار پرداخته شد.

به هنگام ارائه‌ی اطلاعات و نگارش نهایی مطالب، از دو شیوه‌ی توصیفی – تحلیلی و کمی و آماری استفاده شده است.

۹-۱- استفاده کنندگان از نتایج تحقیق

پژوهشگران و دانشجویان زبان و ادبیات فارسی و نیز علاقه‌مندان به مسائل ادبی و عرفانی می‌توانند از نتایج این تحقیق بهره‌مند شوند.